

Remissvar SOU 2023:80 Ett straffrättsligt skydd – mot sexuella kränkningar, bedrägerier och i vissa fall brott med hatmotiv

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående utredningen av ett straffrättsligt skydd mot sexuella kränkningar, bedrägerier och i vissa fall brott med hatmotiv SOU 2023:80. Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Rädda Barnen har valt att endast kommentera vissa förslag som finns i kapitel 3. Övriga förslag i utredningen lämnar Rädda Barnen utan kommentar och varken av- eller tillstyrker dessa.

Rädda Barnen vill inledningsvis lyfta fram att vi ser positivt på att utredningen har hämtat in synpunkter från barn och unga, i linje med artikel 12 i barnkonventionen. Rädda Barnen är också positiva till att utredningen tydligt visar att barnens åsikter har tagits in i bedömningar om utredningens förslag.

Rädda Barnens synpunkter på utredningens förslag i kapitel 3

3.12.3 Utvidgat straffansvar för sexuella övergrepp på barn mellan 15 och 18 år

Rädda Barnen tillstyrker överlag utredningens förslag och ser det som positivt att skyddet mot sexuella övergrepp stärks för barn som är mellan 15 och 18 år gamla. Dock anser Rädda Barnen att det i de nya bestämmelserna om våldtäkt mot barn och sexuella övergrepp mot barn även bör föras in ett ansvar om gärningspersonen har gett ersättning till barnet för sexuellt utnyttjande. Detta eftersom ett barn aldrig kan anses vara ansvarig till det sexuella utnyttjandet mot ersättning, utan ansvaret ska fullt ut ligga på personen som utnyttjar barnet. Detta skulle i så fall innebära att brottet *utnyttjande av barn genom sexuell handling*, i 6 kap 9 § brottsbalken, upphör att gälla och att denna form av utnyttjande faller inom brottsbeteckningarna *våldtäkt mot barn* (6 kap 4 § BrB) eller *sexuellt övergrepp mot barn* (6 kap 6 § BrB).

Om regeringen väljer att gå på utredningens förslag och således behålla brottet *utnyttjande av barn genom sexuell handling*, anser Rädda Barnen att det bör tydliggöras hur gränsdragningar mellan detta brott och brotten *våldtäkt mot barn/sexuellt övergrepp mot barn* ska göras. Exempelvis kan ett barn vara påverkat av psykisk ohälsa, funktionsnedsättning eller missbruk vilket leder till att barnet tar emot ersättning vid det sexuella utnyttjandet. I dessa fall torde en gärningsperson bli dömd för *våldtäkt mot barn* eller *sexuellt övergrepp mot barn* istället för *utnyttjande av barn genom sexuell handling*.

3.15.4 Bedömning avseende ändring av brottsbeteckningen för barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott

Utredningen gör bedömningen att brottsbeteckningarna för *"barnpornografibrott"* och *"grovt barnpornografibrott"* i 16 kap 10 a § brottsbalken ska vara oförändrade. Rädda Barnen delar inte

denna bedömning. Rädda Barnen anser att brottsbeteckningarna för dessa brott ska tydliggöra vad det handlar om, nämligen dokumenterade sexuella övergrepp på barn. Rädda Barnen tillstyrker därför det förslag på ny brottsbeteckning som utredningen lägger fram, det vill säga *sexuell exploatering av barn i bild* och *grov sexuell exploatering av barn i bild*.

Framställandet, spridningen och innehavet av övergreppsmaterial av barn medför allvarliga och ofta varaktiga skador på barnets hälsa och utveckling. Rädda Barnen anser därför att det är av vikt att gärningen har en brottsbeteckning som tydligt visar på det allvar gärningen innebär och vilka konsekvenser det får för det enskilda barnet. Att kalla dokumenterade sexuella övergrepp mot barn för "barnpornografi" visar inte detta allvar och kan även ses som ett förminskande av övergreppen mot barn.

Det internationella samfundet har på senare år börjat förflytta sig från termen "*barnpornografi*" till uttryck som "*övergreppsmaterial*", vilket tydligare beskriver att det rör sig om dokumentation av sexuella övergrepp mot barn. Denna förändring stöds bland annat av Luxemburgriktlinjerna och har även börjat reflekteras i lagstiftningsförslag på EU-nivå. EU-kommissionens förslag till uppdatering av direktivet om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn är ett tydligt exempel på denna förändring, där man avser att ersätta "*child pornography*" med "*child sexual abuse material*" för att spegla brottet.

Förutom det som utredningen hade att ta ställning till, d.v.s. en ändring av brottsbeteckning för övergreppsmaterial på barn, vill Rädda Barnen lyfta två ytterligare aspekter som bör förändras när det gäller brottet som rör dokumenterade sexuella övergrepp på barn.

För det första anser Rädda Barnen att detta brott bör flyttas från kapitel 16, *Om brott mot allmän ordning*, till kapitel 6, *Om sexualbrott*. Detta för att tydligt visa vad detta brott verkligen handlar om och vilka konsekvenser det kan få för ett enskilt barn.

För det andra anser Rädda Barnen att rekvisitet om fullbordad pubertetsutveckling bör skrivas om, så att det blir tydligt att i de fall ett barn i ett dokumenterat övergrepp har identifierats och konstaterats vara under 18 år, ska en person alltid kunna bli dömd för *sexuell exploatering av barn i bild*, även om barnets pubertetsutveckling anses fullbordad. Rekvisitet kan behövas finnas kvar för de fall där barnet på bilden inte har kunnat identifierats. Rädda Barnen vill här påminna om att detta rekvisit som det är formulerat idag inte är i överensstämmelse med barnkonventionen och dess andra tilläggsprotokoll, vilket påpekades av Barnkonventionsutredningen redan 2020.¹ Rädda Barnen beklagar att denna utredning inte fick möjlighet att se över denna oförenlighet när ändå förändringar skulle föreslås.

Stockholm 19 mars 2024

Maria Frisk
Chef för Sverigeprogrammet, Rädda Barnen

¹ SOU 2020:63 Barnkonventionen och svensk rätt. Sid 1344 ff.